

BRODOVI JUGOMORNARICE TOPOVIMA NAPALI NAJVEĆI DALMATINSKI GRAD

SPLIT SE ZNA BRANITI

SLOBODNA DALMACIJA

YU ISSN 0350-4662

Split, godina XLIX

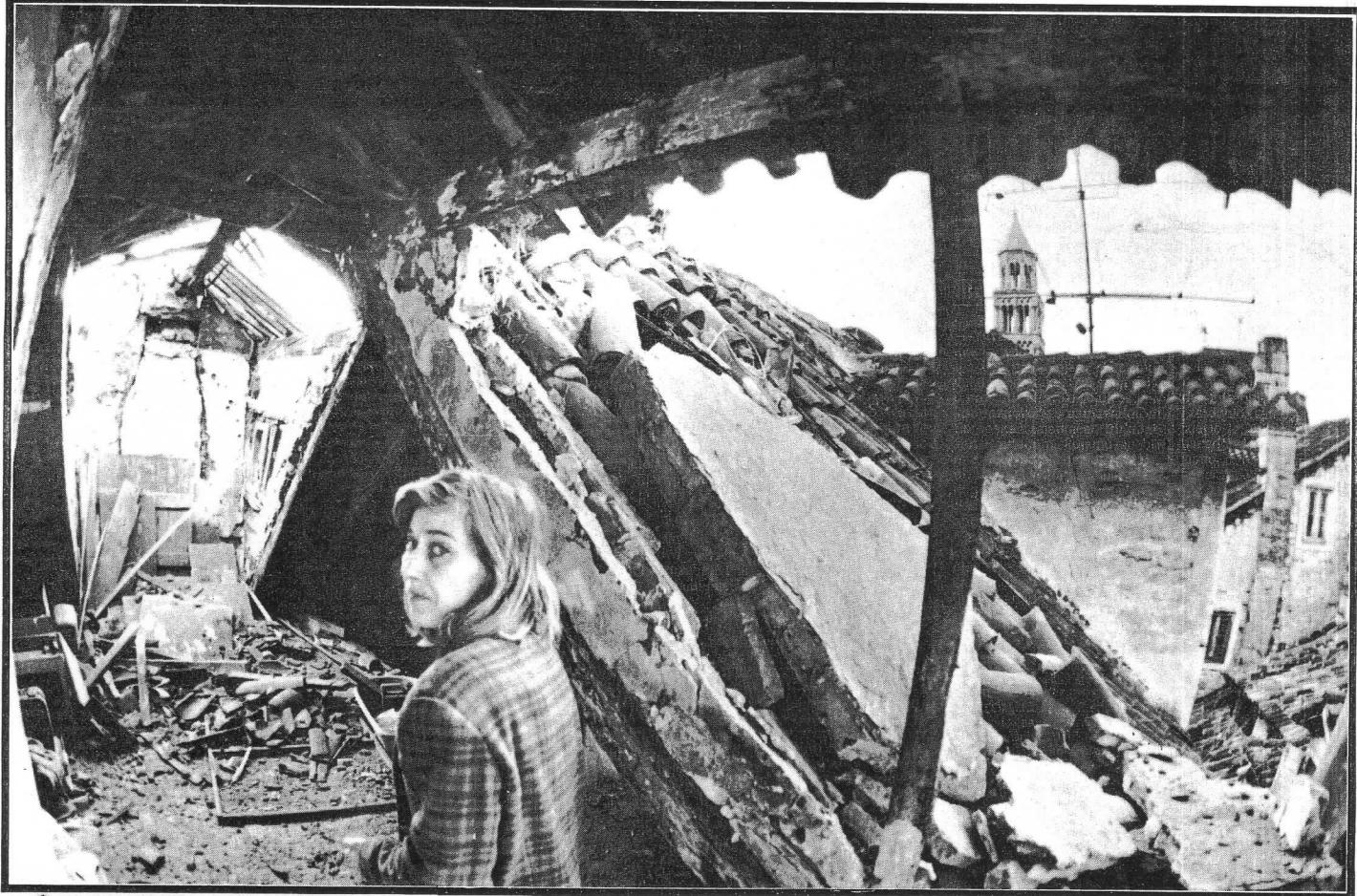
broj 14714

subota 16. studenoga 1991.

cijena 20 dinara

Ruševine u starom gradskom predjelu Varoš — U luci, na trajektu »Vladimir Nazor« ubijeni pomorci Jure Kalpić i Dinko Maras — Prva reagiranja u svijetu: Talijani ogorčeni zbog napada na Split

Nad Bračem i Šoltom oboren tri neprijateljska aviona Oštećen razarač »Split«, okupatorski brodovi protjerani

Napada nije ostala poštedena ni stara gradska jezgra, unutar zidina Dioklecijanove palače. Povjesni krug se tako zatvorio: prvi »splitski« imperator sagradio je ovdje veličanstvenu palaču, a posljednji je — ruši. Onima koji su je gađali stoga mora biti jasno zašto — za razliku od Obale JNA — Splitčani nikada neće promijeniti ime Dioklecijanovoj ulici. Isto u kojoj je granata probila krov stare kamene kuće tik uz Zlatna vrata. Sveti Duje je ipak sačuvao živote svojih štićenika Stanke Antonijević i njene dvoje djece

(Snimio: Feda KLARIĆ)

Nesobicne brige

Novinar »Borbe« Gradiša Katić, izvjestitelj s agresorske strane zapadnoslavonskog ratišta, opisuje kako je ostao bez akreditiva. Drugim riječima, kako je s posla najuren kući. Prvi mu je izvještaj s ratišta nekako prošao trostrukom cenzuru — najprije izvjestitelja »Ekspres politike«, zatim »dopravljaca« koji se predstavljao kao zamjenik urednika »Politike« i, napoljan, rukovoditelj press-centra banjolučkog korpusa kapetana Mladene Božića. Prvi censor još mu je i opremio izvještaj — s naslovom »Dobiciemo ovaj rat« i podnaslovom »Hrabi rezervisti Vojvodine već dejstvovali«. Ali već je s drugim javljanjem, reportažom iz Lipika, zradio pakrački dekret. Čime? Nekim »detaljima« koje su mu ispričali tamošnji teritorijalci, a on ih je unio u reportažu. Požalili su mu se, naime, na rezerviste iz Prnjavora, koji su, odlazeći iz Lipika poslije mjesec i pol dana, odnijeli »sve što se moglo poneti«, a što nisu mogli, »to su porabzili (televizore, kasetofone, videorekorder), čak su i neke kuće palili bez potrebe«. Budući da je naslutio kako mu reportaža nije po ukusu cenzora, pokušao ju je prokrijumčariti preko telefaksa, ali ga je kapetan Božić uhvatio na djelu. Uslijedilo je strogo pitanje: »Jesi li ti za JNA ili protiv nje?« pa onda prijetnja preispitivanjem kod »oficiru zaduženog za bezbednost«, i, na kraju balade, oduzimanje akreditacije »zbog nekorrektnosti u tekstu koji je pokušao da objavi«.

Moglo bi se pomisliti kako je doživljaj izvjestitelja »Borbe« došao kao naručen njegovim profesionalnim kolegama da preko Udrženja novinara Srbije malko poduče armijske press-oficire što jest a što nije korektno ne samo u izvešćivanju nego i u odnosu prema novinarima, te da istodobno pokazu javnosti kako i novinari imaju zube i da ne može baš svatko s njima i s njihovim tekstovima raditi što mu padne na pamet.

I doista, odmah se javilo Udrženje novinara Srbije oštrim protestom zbog cenzure upućenim na adresu Međunarodne federacije novinara u Bruxellesu i Međunarodne organizacije novinara u Pragu. Međutim, na opće iznenadenje, povod tom protestu nisu bile neprilike »Borbina« novinara Katića, nego upravo donešena hrvatska Uredba o informiranju u ratnim uvjetima! Zaista nevjerojatna nesobičnost! Još nevideni altruizam! Professionalno udruženje srpskih novinara više brine o slobodi tiska u Hrvatskoj nego o svojim vlastitim članovima koji su onemogućeni u koretnom obavljanju svog posla!

Spomenuta uredba, inače, zaslužuje proteste. Uostalom, do sada, koliko znamo, ni od koga nije dobila pozvalu, pa ni prolaznu ocjenu. Za novinarku Jelenu Lovrić ona je »prije sud za novinare«, za novinara Vojka Mirkovića »državni ogled u zastrašivanju«, za Petara Potočnika, dopisnika ljubljanskog »Dela« iz Hrvatske, »izraz slabosti Hrvatske na ratističkim«. Standardna novinarska pretjerivanja? Ne bismo rekli. Već i zato što se Uredbom utvrđuje da su — dakako, u ratnim ili sličnim uvjetima — sva javna glasila dužna djelovati »u skladu sa zahtjevima Informativnog štaba Republike Hrvatske«, općinskim upravnim tijelima i zapovjedništava obrane. Ti zahtjevi, u skladu s kojima su javna glasila dužna djelovati, ničim nisu ograničeni ni definirani — iako bi bilo logično da se odnose samo na područje obrane i eventualno na područja koja su s njom izravno povezana — pa tako Informativni štab postaje svemirni i sveopći glavni urednik svih javnih glasila, a s obzirom na besprizivne presude koje im se prema istoj uredbi mogu izricati, ona, takva kakva jest, otvara široko vrata uvođenju strahovlade diletanata nad medijima i u serijskoj produkciji medijskih ubožnic a la HTV, pa već sami nijeno donošenje i objavljuvanje predstavlja smarotu za Hrvatsku, ne manju od stranačkih oružanih formacija.

Sad je samo pitanje dana kad će iz Hrvatskog društva novinara na razne važne adrese stići energičan i oštar prosjed. U svezi s »Borbinim« novinarem Katićem, dakako.

NAPAD NA SPLIT — PREOKRET U RATU NA MORU

JADRAN VIŠE NEĆE TRPJETI BLOKADE

Protjerivanje neprijateljskih brodova iz Bračkog kanala i rušenje dvaju zrakoplova između Brača i Šolte pokazalo je snagu hrvatske obrane na moru koja više ne smije ostati pasivna prema onima koji blokiraju Jadran i prekrjuju vitalne životne putove.

Protjerivanje neprijateljskih brodova iz Bračkog kanala i rušenje dvaju zrakoplova između Brača i Šolte pokazalo je svu snagu hrvatske obrane na moru koja više ne smije ostati pasivna prema onima koji blokiraju Jadran i prekrjuju vitalne životne putove. Drugim riječima, više nema čekanja da jugovjatska ukinе blokadu, svojom »dobrom voljom« ili, pak, kakvim sporazumom, s hrvatskim stranom, jer sada je jasno da naša mornarica može skršiti svaki novi pokušaj blokade obale i otoka. Više nema ni mješta suzdržanosti zbog moguće reakcije Europe jer su brodovi neprijateljske mornarice pred cijelim svijetom pokazali, posebice u Dubrovniku a sada i u Splitu, da djeluju ofenzivno i da ne mogu biti poštedeni hrvatskog odgovora.

Dokaza tome uistinu nema, no treba, no dano je još jedan. Pod paljicom jugomornarice, najvjerojatnije fregate »Pula«, našao se hidrokrilac »Krlia Dalmacije« dubrovačkog »Atlasa«, koji je, uz vojni dozvolu, plovio u Dubrovnik s pomoći humanitarne organizacije Ujedinjenih naroda UNICEF, čiji su predstavnici i bili na brodu.

Što se tiče drugih djelova hrvatske obale, ulazak u drugi tjeđan blokade prolazi relativno mirno, a neprijateljska mornarica svojim ponašanjem prijeti da se ponovno zatvori luka Pločama, jer je hrvatskoj strani krajnje neprihvativljivo da vojska propušta brodove kako joj padne na pamet. Danas, primjerice, nije dan dozvola za uplovljavanje u pločanski luku brodu »Neretva« koji je dopremio sol iz Tunisa. Nikakvo objašnjenje nije dano, pa će Hrvatska ustrajati na svome zahajevu da se luka otvori za sve brodove, dokako uz obavezni pregleđ, ili će u suprotnom zatvoriti luku bez obzira na golemu štetu koju bi to prouzročilo.

Marijan ŽUVIĆ**PRIJEDLOG IZ »JUGOLINIJE« MINISTRU POMORSTVA**

Sv. Nikola - Dan pomorstva?

SPLIT, 15. XI — »Svetog Nikolu nose u svijesti svi pomorci i njihove obitelji, zaštitnik je i nuda u nevolji, utopište u bespomoći, simbol je čovjeka na putu, čovjeka koji po svijetu sakuplja karmične ljubavi, simbol čovjeka koji se obratio za pomoć Bogu i čija je molba bila uslišena. Smatramo da bi taj datum najbolje ističao pomorsku orijentaciju naše domovine, koji su pomorci ionako oduvijek smatrali svojim blagdanom.« To, uz ostalo, piše u pismu što su ga u ime brojnih pomoraca najveć hrvatskog brodarskog poduzeća, riječke »Jugolinje«, jučer na adre-

su ministra pomorstva Republike Hrvatske dr. Davorina Rudolfa uputili strukovni sindikat pomoraca i služba informiranja »Jugolinije«.

Prihvili su je njihov prijedlog, blagdan Svetog Nikole, zaštitnika pomorača i putnika 6. prosinca postao bi u Danom pomorstva Republike Hrvatske. Valja reći da se na tog mogućnosti govorio još od početka rujna, kada prvi put poslijepoznata na Jadranu, točnije na njegovu hrvatskom dijelu, nije bio obilježen 10. rujna — Dan Ratne mornarice, pomorstva i riječnog brodarskog ustroja Jugoslavije. Podgorani su tada us-

kratili gostoprimgstvo ratnim brodovima jugoslavenske vojske, ustvrdivši kako to više nije ona mornarica čiji su temelji udareni upravo u Podgoru. Sada su u »Jugoliniji« raspoloženje najšire javnosti uobičili u konkretni prijedlog ministru pomorstva.

Dodata su težina prijedlogu da hrvatski blagdan pomorstva bude upravo 6. prosinca daje i činjenica da će ove godine prvi put upravo na Svetoga Nikolu biti uručeno i najviše pomorsko priznanje u nas — »Plava vrpca Vjesnika«.

M.Z.

Osničač, izdavač i štampar: »Slobodna Dalmacija« — novine, novinsko-nakladničke djelatnosti d.d., Split, Splitskog odreda 4

Glavni i odgovorni urednik Josko Kulišić
Direktor Martin Mača

UREĐUJE REDAKCIJSKI KOLEGIJ: TONČI BONAČI (Kroz Split-Kaštela-Solin), ZORAN ERCEG (šef deska), IVICA FLEŠ (pomoćnik glavnog urednika, rukovodilac noćne redakcije), JOŠKO FRANCESKI (zamjenik glavnog i odgovornog urednika), JOŠKO JELIĆ (vanski politika i Telex), OMER JURETA,IVO JURŠIĆ (zamjenik glavnog i odgovornog urednika), LJUBICA KOVACIĆ (U zrcalu štampe), MLADEN KRNJIĆ (unutrašnjo-politička rubrika), JOŠKO KULUŠIĆ, ILIJA MARŠIĆ (pomoćnik glavnog urednika), DINO MIKULANDRA, BOŽE V. ŽIGO (Forum)

SLOBODNA DALMACIJA

TELEFONI:
centrala 513-888
Sekretarijat
redekcijske
514-555
Mali oglasnici:
511-577
Telefaks:
551-740, 551-220
551-588
Teleks: 26-124

UREDNICI: DAVORKA BLAŽEVIĆ (Šibenik), IGOR BREŠAN (TV-vodici), RANKO DOROTKA (Kroz Split-Kaštela-Solin), ZLATKO GALL (Kultura), BRANKO LJUBIĆ (akcije lista), ZORAN MARIĆ (šef foto-službe), DAVOR MARTIĆ (dalmatinska redakcija), DUŠKO MAŽIBRADA (Novosti), ZVONKO PUPAČIĆ (Novosti), GORKI POPOVAC (noćni urednik), OLGA RAMLJAK (Zagreb), ZDRAVKO REIĆ (Sport), NINO SALVIA (Dubrovnik), JANDRE ŠIRINIĆ (Zadar), RANKO VILIĆ (Kronika 92 i Magazin). Rukovodilac lekture: TANJA POPOVIĆ.

GRAFIČKI UREDNICI: NIKOLA SKOKANDIĆ (rukovodilac grafičke redakcije), RINA PAČIĆI S ČEDO POCRNIĆ.

OGLASI: 1 cm u stupcu 250 dinara. Mali oglasnici, osmrtnice, sučuti, zahvale i sjećanja po posebnom cjeniku. Mjesečna pretplata 600 dinara. Za inozemstvo dvostruko.

Žiro-račun kod SDK Split 34400-603-5881. Dostava avionom posebno se naplaćuje.

Slobodna Dalmacija

Prvi broj »Slobodne Dalmacije«, antifašističkog glasila naroda Dalmacije, tiskan je 17. lipnja 1943. godine u pojati na Mosoru. Kao glasnik istine s slobodne obale o borbi naroda za slobodu »Slobodna Dalmacija« tiskala se u Brštanovu, Splitu, Livnu, Hvaru i Visu, a od 26. listopada 1944. stalno u Splitu.

ZAPOVJEDNIK HRM ADMIRAL SVETO LETICA:

NEKA SE NE VRACAJU!

Vjerujem da će poslije svega dobro razmisliti da li će svojim brodima ponovno ući u Brački kanal. Ako uđu i otvore vatru, odgovorit ćemo svim rasploživim sredstvima. Ja im poručujem da se više ne vraćaju, jer je ovom narodu dosta njihove prisutnosti i prijetnje

SPLIT, 15. XI — Neposredno nakon utrošnjeg napada pomahništva jugoarmije na Split zapovjednik Hrvatske ratne mornarice admiral Sveti Letica iznio je kronologiju događaja koji su Spiličane, Šoltane i Bračane potjerali u skloništa.

— Sinoć oko 17.30 sati u splitskom kanalu, točnije ispred sidišta Milne jedan patrolni brod okupatorske mornarice prema obavijesti iz Kriznog štaba, imao je eksploziju na brodu i počeo tonuti. Navodno je pogoden po desnom boku, koji je bio okrenut prema Šolti. Mi nemamo ni sredstava ni mogućnosti da se može reći da je to uradila Hrvatska ratna mornarica, a obalske baterije u to vrijeme nisu djelovale. Pretpostavljam da bi mogla biti sabotaža, da je došlo da eksplozije municione komore ili nešto slično. Kao što se zna, taj brod je potonuo. Okupator, Jugoslavenska ratna mornarica, je kao pravilu u svim slučajevima dosada i na kopnu i na moru vršio odmazdu. Najprije noćas oko 2.30 sati djelovala je brodska artiljerija po selu Grohote na Šolti i po Milni na Braču. Međutim, jutros oko 6.30 sati brodovi okupatorske mornarice iz područja Bračkoga kanala otvorili su vatru po splitskim Međama, Katalniću, brigu i nekim objektima kao što je zgrada općine Split. a artiljerijom su tukli i luku Split, gdje su ostetili dve trajecte usmrivši dva člana posade. Naša pomorska artiljerija nije obavljala nikakvu djelovanju prije i u toku ovoga artiljerijskog napada na Split, već smo intervenirali kod evropske misije, a razgovarali smo direktno i s predstvincima okupacijske mornarice u bliskoj Komandi Vojnopomorske oblasti, tražeći da prekinu s vatrom budući da nisu ničim izazvani. Međutim, naša intervencija nije uspjela, mada sam ih je upozoravao da ćemo ukoliko

ne prekinu napad na Split, biti prisiljeni aktivirati obalske baterije. Nakon što sam utvrdio da nisu prihvatiši taj prijedlog, naredio sam otvaranje vatre od strane obalskih baterija i u tom djelovanju oštećen je veliki patrolni brod i jedna topovnjaka. Potom je sastav Ratne mornarice okrenuo kurs prema istoku, što je ustvari njihovo izvlačenje iz Bračkog kanala, jer su bili pod vatrom naših baterija, i to dosta efikasnom. To je njihov način ponašanja. Smatramu da je djelovanje artiljerije s brodova, prisustvo u Bračkom kanalu, blokada Splita i ostalih luka njihovo pravo.

Radi toga smatram da ćemo, ukoliko i dalje nastaviti gusarsku razbojstvu, biti spremniji da još jačom vatrom s naših obalskih baterija i drugim sredstvima udarimo po njihovim brodovima, bez obzira na gubitke. Vjerujem da će morati poslije svega da vode računa i da dobro razmisli da li će svojim brodovima ući u Brački kanal. Ako uđu i počnu otvarati vatru, odgovorit ćemo svim rasploživim sredstvima. A ja bih im poručio da se više ne vraćaju u Brački kanal, jer ovom narodu i na otcicima i u Splitu dosta je gledanja njihovih brodova u ovom kanalu i prijetnji koje oni vrše prema Splitu i otočnom stanovništvu. Hrvatska ratna mornarica nije izazvala ni jedan incident, kao što je slučaj s patrolnim brodom, a isto tako i onaj najnoviji njihov napad, djelovanje baterije prema Splitu, jer odavde nije ispaljen ni jedan metak. Mi smo morali odgovoriti vatrom i to čemo učiniti i ubudće ako se tu budu pojavili i pokušala se djelovanjem artiljerije po Splitu, po okolici, Šolti i Braču.

— Kako objašnjavate napad na ciljno stanovištu?

— Vidite, to je njihov stil ponašanja. Ako igdje pretrpe nekakav gubi-

tak, onda su spremni da otvaraju vatru po svemu što se miče, po zgradama u kojima su gradani, po institucijama, općini, muzeju na Mejama, zgradu „Koteks“, trajektima. Ne biraju ciljeve. Ako su ocijenili da bi trebalo izvršiti odmazdu, onda su to trebali raditi po vojnim objektima, premda mi nismo ničim izazvali njihovo djelovanje. Dosta dugo sam se dvomio da li da idemo u protudjelovanje. Smatramo sam da će predstavnici Komande VPO-a shvatiti da se takvo ponašanje mora preknuti. Upozorio sam ih, ali to nije imalo nikakvog efekta.

Uhvatali smo razgovor koji je vodio vjerojatno zapovjednik patrolnog broda „Split“ i narednje koje je izdao brodovima o unaprijed utvrđenim ciljevima po gradu Splitu. Upozoravam građane da bi trebalo voditi računa da okupatorska vojska ne bira ciljeve, da taj mornarci ne možemo vjerovati. Mi smo spremni da odbjemo svaki napad.

— S kim ste kontaktirali u VPO-u?

— S generalom Mladenićem, upozorivši ga na sve ovo što rade. Odgovorio je da oni nemaju veze, jer da nemaju struje i da ne mogu kontaktirati sa svojim pretpostavljenima, u što ja ne vjerujem, jer oni su bili obavijesteni od svojih pretpostavljenih. Zapovjednici na brodovima imaju smjelosti da okrenu topove prema Splitu, u kojemu žive njihove porodice. To se može shvatiti i kao stanje koje je van pameti i svakog razuma.

— Da li su u jugoslavenskoj mornarici izgubljeni »konci? Imate li osjećaj da ne slušaju komande svog vrha?

— Ne može se tako reći. Gospodin Kandić je izdao naredenje toj grupi brodova koja se tu šepuri po Bračkom kanalu kao snaga koja treba ulijevati

vratu.

— Ne može se tako reći. Gospodin

Kandić je izdao naredenje toj grupi brodova koja se tu šepuri po Bračkom kanalu kao snaga koja treba ulijevati

vratu.

— Da. On je tamo. Dosta mržnje je

pribavio i stavlja se u red svih viših starješina, da Kadijevića, koji bi trebali

odgovarati za ratne zločine, koje vrše nad Hrvatskom i hrvatskim narodom.

SPLIT, 15. XI — Da je napad neprijateljskog brodovlja na Split bio planiran, potvrđuje i snimka razgovora koji su neposredno prije otvaranja vatre, oko 6.30 sati, vodili članovi posada brodova okupatorske mornarice. U napadu, razgovorima i navođenju projektila sudjelovali su, služeći se šifranim imenima, veliki patrolni brodovi „Split“ (Sava) i „Kopar“ (Platan), raketa topovnjača 405 (Parak), tri rakete čamca pristigla kao pojačanje s Visa (Garbun, Komar i Čepel), te rakete topovnjača 406 (Pakra). Snimljeni su, također, i dijelovi razgovora nakon što je parba već počela.

— Platan, Platan ovdje, Garbun, prijem.

— Platan, jeste li zadovoljni kako smo se namestili?

— Platan ovdje, Komar, prijem. Cilj je Katalinić breg. S dejstvom počinjeno u 06.30. Prijem.

— Dobro, jasno mi je. Jesi li rekao Katalinić brije?

— Da i u 06.30 počinjemo s dejstvom.

— U redu.

— Platan ovdje, Komar prijem. E, odlično je, znači raketa je pala po obalni, dobro je.

— Platan, ovdje Sava, prijem.

— Ovdje Sava, dejstvujte na ciljeve.

— Komar, Platan, ovdje Sava, prijem.

— Platan na prijemu.

— Ovdje Sava, imate podbačaje.

— U redu, u redu, razumeli.

— Komar, Platan, ovdje Sava, prijem.

— Platan ovdje.

— Ovdje Sava. Gadajte svetionik Pomorac.

— Razumio, gadao.

— Komar, ovdje Sava, prijem.

— Zdravo, Komar. Prijem.

— Jeste li osmotrili par pogodata kašnih?

— Osmatramo malo teže, prijem.

— U redu.

— Sava ovdje Komar, prijem.

— Da?

— Ja mislim da je u redu. Gadajte ste sad ovuđe preko ploča. Ja mislim da je dobro.

— Parak, ovdje Sava. Obratite pažnju da nam ne bi tko s ledja...

— Sava ovdje, Komar, prijem.

— Sava?

— Samo je jedna aktivirala se. Povećajte malo elevaciju. Nastavite.

— Komar ovdje, Sava. Jeste li ono rekli za povo?

— Inače sve, samo je u redu jedan pogodak. Prijem. Znači povećajte malo elevaciju.

— Gdje su ostala pala? U more ili negde?

— U more, ja mislim.

— Čepel, Čepel, ovdje Sava. Da li radite?

— ... (nerazumljivo)

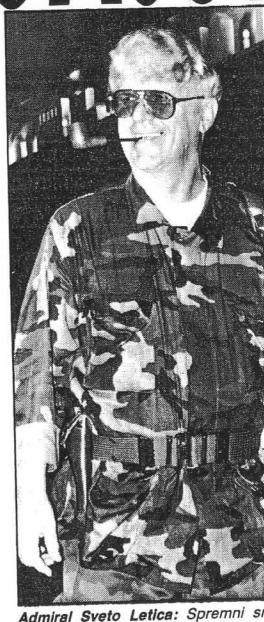
— Ovdje Sava. U redu, nastavite.

— Komar, Komar, ovdje Platak.

— Komar na prijemu.

— Komar, pomožite malo na elevaciju, ide vam sve preko, tamo u Varoš. Ko to puca?

— Dobro, hoćete vi još dejstvovati po Marjanu, prijem?

Admiral Sveti Letica: Spremni smo odbiti svaki napad

stru gradanim Splita, a vjeruju da imaju efekata i protiv HRM-a.

— Jesu li svjesni da pučaju i na svoju djecu?

— Nisu. Radi toga i na njegovi potičeniji bez ikakve humanosti i razuma uništavaju sve.

— Ali on je u mrljinu vodama otkrio Visa?

— Da. On je tamo. Dosta mržnje je pribavio i stavlja se u red svih viših starješina, da Kadijevića, koji bi trebali odgovarati za ratne zločine, koje vrše nad Hrvatskom i hrvatskim narodom.

M. SULIĆ

PROSVJED IZ LJUBLJANSKOGA NARODNOG MUZEJA

Barbarska kanonada

Eskalacija barbarstva se nastavlja. Nakon Dubrovnika, Osijeka, Vukovara, Sisku, Zadru, Šibeniku i drugih hrvatskih gradova i naselja, agresor je svoj bijes iskalio i na kulturnoj baštini Splita.

Naši kolege arheolozi, povjesničari umjetnosti, etnolazi i drugi kulturnaci zvone na uzburu pred unistavajućom kanonadom koja je već oštetila Muzej hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu. U opasnosti je Dioklecijanova palača i vrlo značajni ostaci svjetske kulturne baštine. Evropska kultura i kritička javnost izdaleka i nezainteresirano promatraju sve to uništavanje, koje planski briše tekovine europske mediteranske kulture.

U tom djelovanju, koje je sasvim antipovijesno, gubimo svi koji živimo na ovim prostorima, a zajedno s nama i cijelu Europu i cijeli svijet.

Zato zahtijevamo da se te aktivnosti zaustave, te da se poludjela jugoslavenska soldatska povuču iz Hrvatske i prestane rušiti spomenike, koji su vlasništvo cijelog čovječanstva. Uza svu solidarnost što je izražavamo hrvatskim kolegama, neka ovaj apel dopre i do srpskih i crnogorskih intelektualaca, koji bi pravodobno trebali dgnuti svoj glas protiv takvog uništavanja kulturne baštine.

Boris Gombić, Ljudmila Plesnićar, Jure Mikuž, Zoran Kržišnik, Milja Rotovnik

Uzbuna u vojarni

Sanja i Andelka Čulić, kćer i majka koje su ozlijedene prilikom eksplozije granate u neposrednoj blizini njihove kuće u Bakotićevu ulici

(Snimio: F. KLARIĆ)

Susjedi iznose ozlijedenu Milenu Mamić iz oštećene kuće u Šenoinoj ulici 14

(Snimio: F. KLARIĆ)

POKRET VOJSKE U DIVULJAMA

Uzbuna u vojarni

TROGIR, 15. XI — Znak za opću i zračnu opasnost oglasio se na području općine Trogir danas dva puta. Za vrijeme trajanja uzbune, kako saznamo iz Centra za obavljanje općine Trogir, vojarni u Divuljama zamijećeni su pokreti vojske kraj artiljerijskog oružja, a na njihov gat pristala je i barkasa iskrcajavući neki teret. Nepristupačkih brodova u trogirskom akvatoriju nije bilo, no zračni prostor nadlijetalo je više zrakoplova na području između Ciova i Brača, dok je helikopter kružio oko rta Gomilice.

Premda dojavili su Drvenika Malog, oko 8 sati brod jugomornarice, krećući se punom brzinom prema Svetom Petru, otorio je vatru prema punktu Teketa na Drveniku Malom.

Iz Kriznoga staba općine Trogir saznamo da do daljnega nema nastave u osnovnim i srednjim školama, a na snazi je odluka o potpunom zamraćivanju.

V. LOVRIĆ

NAKON JUČERAŠNJEG BOMBARDIRANJA

»SPLIT« GRADU IMENJAKU

Još prekinoć stanovnici Meja mogli su naslutiti da će noć biti neubučajena. Prvi put je njihovo zamraćeno susjedstvo osvijetlila zgrada Banovine koja je svjetilila kao božićno drvo, što se dotad nije nikad dogodilo, barem ne, dakako, otkad su Splitu zaredale zamraćene noći. Oni koji stolju u komandi očito su imali prečeg posla od stavljanja zastora na prozore, a posljedice njihova «djelovanja» jučer ujutro bile su vidljive cijelom gradu.

U obilazak grada krenuli smo iz Varoša. Uzbuna je još trajala kad smo od prestrašenih prolaznika koji su se, unatoč svemu, začravali na ulicama dobivali informacije o razrušenim objektima. U Zmaj-Jovinoj ulici na broju 11 Matko Pejković če jučerašnjem ubuduće slobodno slaviti kao dan kad mu je samo sreća spasila živu glavu. Dok je on još ležao u krevetu, granata je pala u njegov stan u potkroviju, srušila sve što je bilo moguce srušiti u sobici koja nije veća od šest kvadrata. On je prošao bez ogrebotine.

U Ulici Vladimira Nazora stan Zoje Bačetić dobio je pogodak u dječju sobu, niko nije ranjen. U istoj ulici na broju 14 ranjena je Neda Kovačić koja se zatekla na balkonu koji je uništen. Njezin suprug Boris nije ozlijeden. Ista granata koja je pogodila balkon Kovačića »stršala« je kuću u Kamnenitoj 27. Sve ovo se, kako nam rekoše ljudi, dogadalo dok se znak za opću opasnost još nije oglasio. Varošani su naprosto kanadom budeni, ne vjerujući samima sebi.

Kad je već uzbuna označena, pogodena je kuća u Šenojnoj 29. Na gornjem katu potpuno je uništen stan Mihovila i Tonke Plenković koji su se malo prije toga spusili u podrum. U istoj kući stan Tonke Borčić ostao je bez cijelog jednog zida. U Reščevoj 44 pogoden je »kantunk« krovu ispod koga živi Nikolina Majić.

Branko Petković iz Šenoine ulice 13 nije se želio spustiti u sklonište, već je ostao u stanu, ležeći na posteli. Granata je jednostavno ušla kroz prozor dnevne sobe, srušila zid prema spavaonici, na-

«Gospo moja, koji su to ludaci...»

pravila kaos među pokucstvom. Petković je ležao pokraj zida (koji je srušen) i ostao bez ijedne ozljede!

— Ne mogu vjerovati da sam

U jučerašnjem bombardiranju s mora najviše stradao Varoš — Pogodak razorio stan usred Dioklecijanove palače — Gađano po Mejama, Zvončacu, a izravni pogodak (granata kroz prozor) dobila je i kancelarija sekretara narodne obrane u SO Split — Pancirnim zrnima po »Bartolu Kašiću« i »Vladimiru Nazoru«

živ — govori on. — Sve je uništeno, pogledajte. Samo je televizor ostao u komadu, čak i radi.

— Sad moreš zbijati u televiziju pod vedrim nebom! — dobio je netko od susjeda koji su došli provjeriti treba li mu pornić.

Kroz Lenjingradsku ulicu zapravo smo protrcali, opet su se negdje čule detonacije. Na broju 38 jedna niska kućica je ostala bez krovista, na zidu kuće na broju 31 granata je napravila rupu. Teško je proći Varošom u ovako užasnoj jutro, kroz dusu Splita izravnjenu staklom i žbukom. U Ivaničevoj ulici u stanu Mate Rošića projektil je prošao kroz dva zida i, ne eksplodiravši, zaustavio se ispod kreveta.

Usred Dioklecijanove palače, pored kina Zlatne vrata Stanka Antonijević je u trenutku eksplozije bila u stanu sa dvoje djece. Niko nije ozlijeden, a Antonijevići kroz rupu na krovu tužno gledaju u zvonik svetog Duje. Na Matejuški je izravni pogodak dobila zgrada u kojoj je obučarska radnija Ribićić, dva automobila potpuno su izgorjela. U Ulici Moše Pijade broj 7 uništena je jedna garaža, na Zvončacu je nekoliko granata palo u park, jedna od njih napravila je krater u dvorištu Ive Ćipčića, a druga je pogodila krov hotela »Jadran-Koteks«. Na Kaskadama je u Ulici Rose Luxemburg 2a stradal potkrovje u kojem živi naš

kolega Ivica Milivočić, a na broju 55 oštećen je balkon Frane Reića.

— I Sustipan je dobio nekoliko granata, i Sustipan — dovinjeno nam je jedan prolaznik.

— Gospo moja, koji su to ludaci! — krstila se neka žena. Nije je bilo potrebno pitati na koga misli.

Na dnu Marmontove saznajemo od gardista da dalje ne bismo trebali ići. Culi smo hice, ne bašdaleko.

— Snajperist je počeli tučiti — rekao je mladić.

Na platou ispred zgrade Skupštine općine komadi žbuke i stakla. Jedan projektil manjeg kalibra udario je u fasadu neposredno ispod krova, načinivši neznačnu štetu, dok je druga granata pogodila točno u sredinu prozora na drugom katu općinskog zdanja posve na lijevoj strani pročelja.

— Nemoguće je da se radi o slučaju — uzbudeno priča dežurni osiguranja — jer to je radnja soba mra. Mladen Bujasa, sekretar narodne obrane. Tako mu Kadrijević uvrtača na jučerašnji poziv na kavu i razum.

U pratinji pripadnika MUP-a koji se u trenutku eksplozije zatekao dvije sobe dalje (»Detonacija je bila stravična — skoro komentira«) penjemo se do Bujasove kancelarije. Bišće, jer granata očito velikoga kalibra što je eksploirala u sredini prostorije napravila je

pravu pustotu. Strop je u komadiima razasut svuda oko, zidovi i ostaci namještaja razrovani nebrojenim šrapnelima, a jedan pregradni zid je u siline detonacije preko cijele površine uljben potput lima, i desetak centimetara od gornjeg prema drugoj prostoriji.

Da je kojim slučajem oko sliomljennog okruglog stola za sastanke bio okupljen Bujasov koleg, neznani bi SMB-nišandžija posve prisiljeno »zaslužio« orden.

Na putu prema trajektnoj luci koja je, kažu, žestoko tučena, valja zastati u Radunici. I zbog zračne uzbune što se upravo oglašava i zbog ljudi okupljenih oko mjesto gdje su udarile brodskne granate. Posljedice ovde ipak nisu toliko strašne. Jedan je projektil pao u mali »dardin« nasuprot »Koteksu« neboderu, ostavivši iza sebe tek krater u zemlji i obližnje »fiću« — »otvorenen« gelerima. Dvadesetak metara dalje, u Vickotinoj ulici, stradao je, pak, krov omanje kamene kuće.

Na spuštenoj ulaznoj platformi »Bartola Kašića«, vezanog uz carinski gat, dočekuju nas kormarinski kadri Jurlin.

— Kada je započela topovska kanonada s mora, čitava je posada bila na brodu — priča. Odmah smo strčali u potpalublje koje je ispod vodene linije i to nas je spasio. Granate su udarile u drugu palubu nedaleko od zapovjednič-

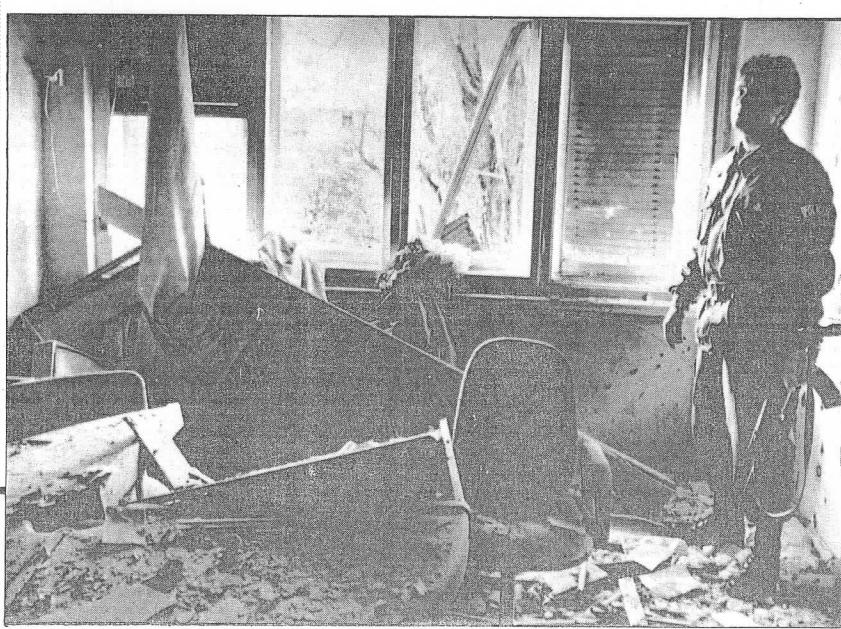
VBR prijeti iz Divulja!**SOLIN: PUSTA SU PODUZEĆA**

Nesto iz 6.30 sati jučer detonacije iz pravca Splita zatekle su većinu Kaštela i u krevetima ili na putu prema radnim mjestima, a odmah iz tog oglasile se i sirene najavljujući opću opasnost. Sve do 12 sati, kada je označen prestanak zračne i opće opasnosti, žitelji općine Kaštela provedu se većinom u skloništima, a samo su radnici prve smjene »Željezare« i Tvornice cementa »Sveti Juraj« skloništa otisli s radnih mjeseta. Ni jedno drugo poduzeće nije tijekom jutra radio, pa tako ni službenici općine Kaštela posebno upozorenje na opću opasnost.

Tijekom tih pet i pol sati okupatorska vojska nije borbeno djelovala na kaštelskom području, a jedina informacija o njihovoj aktivnosti jest ona prema kojoj su na borbeno položje u vojarni Divulje u stanje pripremnosti stavljeni višečljeni bacaci raketa. Zbog toga je pučanstvo Kaštela posebno upozorenje na opću opasnost.

Nisu radnje ni štote ni vrtići, ali je opskrba relativno uređeno tekuća, pa je u Kaštelu bilo dovoljno kruha i miljeva kao i ostalih živežnih namirnica, jer su trgovci prije alarmira i u stankama između njih dopremili sve što je potrebno. Za vrijeme uzbuna promet prema Splitu i Trogiru bio je uglavnom u prekidu.

D.D.

Jedna granata pogodila je i prostorije Sekretarijata narodne obrane u zgradu Općine

S NEPRIJATELJSKIH BRODOVA

KIŠU GRANATA!

Ovako izgleda krov kuće u Lenjingradskoj 38

kog mosta. Dodite, pokazat će vam. — Na mjestu eksplozije daju projektila mnogo više od nevelikih rupa što su ih načinile na trupu impresioniraju posljedice ublačke gelerske kise. Riječ je očito o pancirnim zrnicama, jer krhotine su brodsku oplatu i metalne cijevi bušile poput sira desetak metara od centra detonacije. Debelja metalna izolacijska vratna zapovedničkog mosta udaljena su od tog mjeseta petnaestak metara, ali je dan ih je geler ipak uspio potpuno probiti, zabivši se tuk uz radio-stanicu. — Mi smo ipak imali sreće — kaže Andrija — jer živi smo. Čuli smo da je »Vladimir Nazor« ponoć gore prošao, da ima i poginulih.

— Vladimir Nazor — privezen je uz lukobran nedaleko od »Dalmacijavina«. Na Terminalu pustio, svu su skloništima. Prilazeći brodu, uočavamo omanju rupu na željeznoj opati, neposredno uz spuštenje stepenice. I lokvu ljudske krvi na obali. Krvavi trag vodi uz brodske stepenice, kroz palu-

bu, do garaže. Nositice nagrizala smrad upravo ugašena požara i zada nagorjelog ljudskog tijela. U katu garaže, uz opatiju broda, stravičan prizor. Zgariste. Dva leša. Ostaci izgorjele vespe i oštećeni osobni automobil. I ona kobna, smrtonosna rupa na brodskoj opati. S unutrašnje strane nešto veća.

Tri su se člana »Nazorove« posade sklonila jutros u brodsku garažu pred smrtonosnim kanonadama s brodova federalne morske armade. Dvojica nisu imali sreće. Treći je ranjen. Potreseni, napuštamo brod smrti što su je dvojici pomorac donijele granate ispaljene s mora, od kojeg i s kojim su živjeli. Ispalili su ih na njih neki drugi „pomorci“. Hladno i beščutno. Zločinacki. Dok napuštamo trajektnu luku, sirena oglasa prestanak opasnosti. Život se polako vraća na pustu ulice. Kako za koga, doduše.

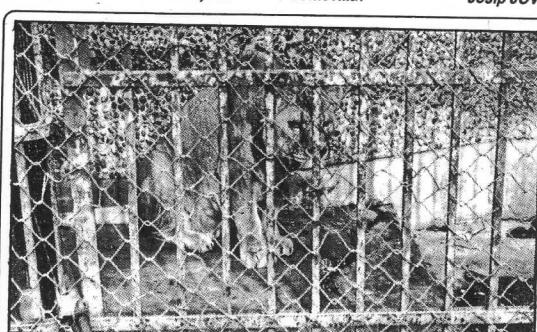
E. VUJEVIĆ
M. ŠTRBAC

Kobni pogodak u bok »Vladimira Nazora« koji je odnio dva ljudska života

Usred Palače, u Dioklecijanovoj 8, pogoden je dom Stanke Antonijević

Na listi za »odstrel« — lavica u splitskom ZOO-vrtu

IZ ZOO-VRTA NA MARJANU

Noćne more lavovske

Za životinje kažu da su sposobne predvidjeti i svojim uznenemireni ponapanjem čak i najaviti nepogode. No, to se valjda odnosi samo na one — prirodne opasnosti. Ove koje su nas jučer zadesile, u svakom su slučaju neprirodne. Zato su i životinje u Zoološkom vrtu na vrhu Marjana jučer ujutro bile mirne. Nažlost, na neke od njih će se (ni krive ni dužne) i te kako sve to odrediti.

Poznato je naime (o tome već postoji odgovarajuća odluka) da će se u slučaju »pravog« napada na Split (kakav je bio jučer) ubiti nekoliko divljih životinja, kako u slučaju razaranja kaveza neku od njih ne bi »odštetila« do grada. I potražila malo »svježeg mesa«.

Na listi za odstrel su: četiri tigra, dva lava, crna pantera, jaguar, dva medvjeda, mužjak pavijan, dvije odrasle mandrike, grivasti ovan i dva dinge. Ukupno 16 životinja.

U vrijeme dok je još trajala zračna uzbuna, u Zoo-vrtu smo zatekli dvoje timarijetja — Daliborku Celedić i Darku Sternšeku (ujedno zaduženog da vodi računa o cijelom Zoološkom vrtu). Došao je — kaže Sternšek — dati životinjama hrani. U sklonistu mu je ionako bio klastofobično. O mogućem likvidiranju životinja nerado govor. Načelnici stavljo na to postojeći, ali konačnu odluku ne donose samostalno, već u dogovoru s Kriznim štabom, a dosad mu ništa nije javljeno. Kako će to učiniti? Ako bude dovoljno vremena — kaže on — staviti će životinjama koje treba ubiti malo strinjanu u mesu, a u protivnom će biti upotrijebljena puška.

I tako se, dakle, ljudski (?) sukobi mogu ticati i životinja. One to još ne znaju. U ZOO-vrtu je sve mirno.

U SKLONIŠTU SAMOSTANA GOSPE OD ZDRAVLJA

Gospe moja, čuvaj nas!

Najviše ljudi u skloništu samostana pristiglo je iz okolnih trošnilih zgrada — S uzbunom stigli i — kolači

U vrijeme kada je treća zračna uzbuna jučer ujutro još bila na snazi, sklonište u samostanu Gospe od Zdravlja bilo je prepuno ljudi. Bilo ih je, naravno, i ispred zgrada — to je u Splitu inače najbolji pokazatelj neupućenima gdje se nalaze skloništa i zakloni.

Najviše je ljudi pristiglo iz okolnih zgrada i kuća koje nemaju skloništa. Dio njih zatekli smo već na samom ulazu, pa u atriju crkve, te stepenicama (uglavnom djeca kojih su časne sestre dijeljile sendviče) te u samom podrumu gdje su se skupile majke s malom djecom i starcima. Zrak je težak, vruće je. Ne radi ventilacija. Uglavnom svi šute. Sjedi se na jastucima, dekama, stolicama. Na podovima torbe s hranom i odjećom. Nitko nije raspoložen za razgovor, osim što se najmalo radju:

— Evo došli su nas slikati za »Slobodnu«.

Toni Bojančić iz Kninske ulice (spominjanje naziva ulice izjavilo je buru smjejna među djecom) došao je u sklonište s mamom Lukrecijom i — kako je posebno naglasio — najmlađim Spilčaninom u tom podrumu — jednočetvornog bratom Mariom, i nije ga, veli, nimalo strah. Od povjerenika Civilne zaštite za Mjesni zajednicu Grad Marka Buzolića saznao je da se tu može skloniti puno ljudi, što je dobro, jer ima tu, kaže, i dostu slučajnih prolaznika koji potraže zaklon. Među pripadnicima Civilne zaštite su i članovi saniteta koji su osposobljeni za pružanje pre poroci i u najtežim slučajevima. Zlju ne trebalu. Nakon izlaska iz skloništa vidimo otvorena vrata »Bobisa«. Unutra desetak muškaraca.

— Kako to da radite? — pitamo prodavaču Mariju Fatić. — Još je uzbuna. Nije li vas strah?

— A, evo, stigli su kolači, doduše sa dva sata zakašnjenje. Raditi se mora. A uzbuna je prošla.

(Ovo nije bilo točno, ali je više Splita jučer ujutro od trećeg znaka za uzbunu zbog zračne opasnosti mislio kako se ponavlja znak za prestanak druge uzbune, budući da je između tih dviju opasnosti bio mali vremenski razmak.)

— Kako se ljudi ponašaju, što govore kad uđu u kavu?

— Najviše kupuju krafne za djecu, a odrasli traže kavu. Alkohol inače ne točimo — smije se gospoda Fatić.

Predesetak metara dalje još jedna otvorena trgovina. Privatni minimarket »Malina«. I tu nam kazuju da je uzbuna prošla. Ma i da nije, kako ćeš čovjeku odbiti datu kruhu. Ankica Bllobrk nam kaže da su prodali više od sto kilograma kruha »u pet minutu«. Ljudi nisu ni ulazili u prodavaonicu, već su s vrata, užimali. Prodavao se kruh star i dva dana. Nitko nije postavljao pitanja. Daj šta daš.

— Prodajemo baš sve. Sve se kupuje. I keksi i čokolade, sve vrste hrane. Ipak najviše se traže konzerve — slušamo već poznatu priču.

D. FILIPović

Autobusi kako odredi »JNA«

Jučerašnji napad okupatorske mornarice na Split u potpunosti je poremetio autobusni promet prema ostalim gradovima. Nakon što je neprijetel nešto prije sedam sati zasuo, između ostalog i autobusni kolodvor, streljivom i granatama, sa svojih radnih mjesa se povukli službenici, dok su vozači autobusa koji su stajali na peronima čekajući redovne poliske pozurili da se što prije udalje s opsne pozicije.

Zbog toga je Split ostao bez većine autobusnih veza tijekom jučerašnjeg jutra, a tek usamljeni i najbrziji vozaci odlučili su krenuti sa splitskog kolodvora u zakazano vrijeme prema svom odredištu. Tek u ranim poslijepodnevним satima na autobusnom kolodvoru je donekle živinula, pa je Šibenik otisao jedan autobus, kao i za Livno. Autobusi jučer uopće nisu prometovali prema Makarskoj, Sinju i Vrgorcu. Jedino se vozilo prema Imotskom.

Z.J.

SPLIT, TOPOVSKA BUNA

Sjever starog »Hajdukova« placa kraj Plinare pamti mnoge pogotke iz svoje 70-godišnje povijesti. Nitko, međutim, nije mogao ni sanjati da će jednog dana umjesto Buljanovih baluna na obližnju Ulicu Maksima Gorkoga padati — granate

Nikada splitska Riva u deset sati ujutro nije bila ovako pusta. Ispraznili su je oni koji bi je redio, umjesto pješačkom, proglašili pješadijskom zonom. Između »palmi na poluotoku sreće« opet će, međutim, poteći bučni brzaci života

SNIMCI:

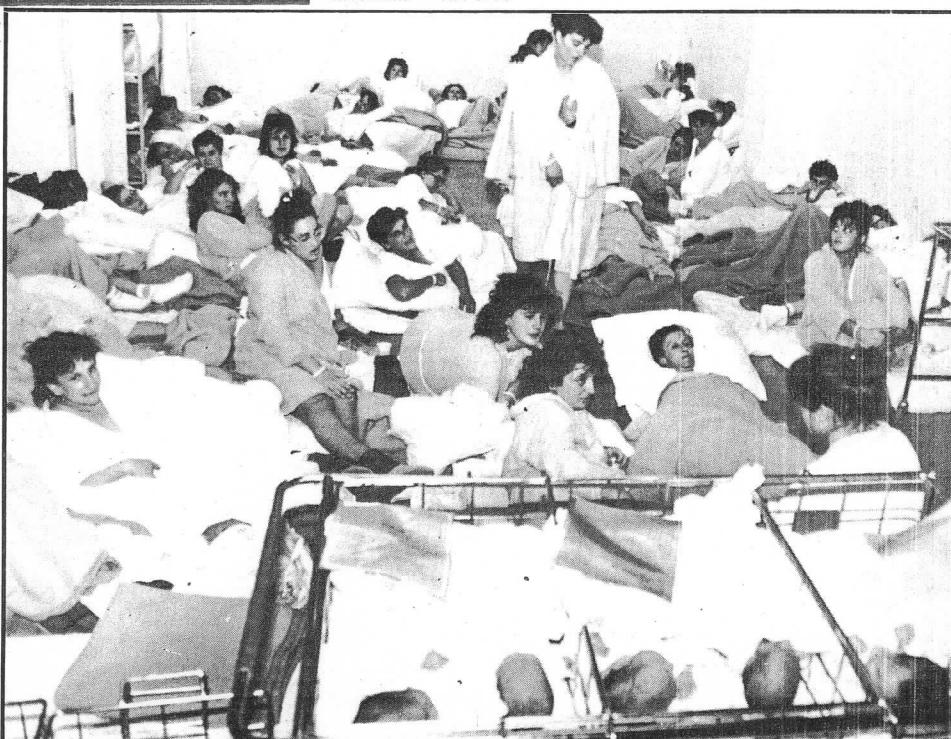
Fedja KLARIĆ,
Stanko KARAMAN,
Matko BILJAK,
Božo VUKIČEVIĆ,
Boris VRKIĆ,
don Ivan ČUBELIĆ,
Vjekoslav ALJINović

Kamene kuće Veloga varoša odolijevale su zubu vremena, ali su pokleple pred zubom — prostora. Jer, prostor je ovaj lud, balkanski. A zub je njegov oštar... ali klimav. I ostavit će ga u istom tom kamenu za kojeg je mislio da će mu pasti sa srca. Past će mu, međutim — NA srce

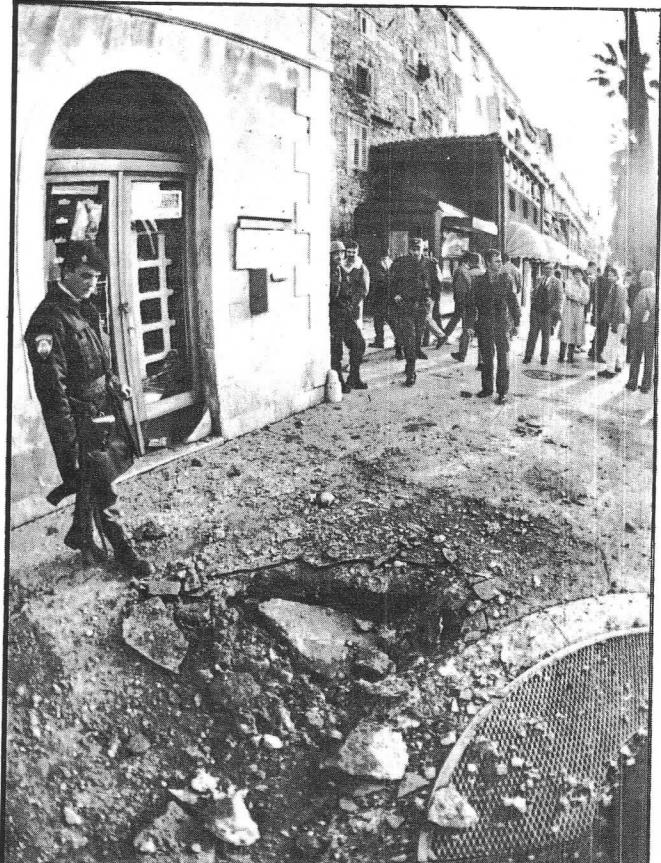

Jedan od načina na koji federalna vojska, rušeći sve pred sobom (i lza sebe), ljudima otvara — vidike. A što ovakve ruke budu veće, i ona će se teže sakriti. Komizičanka Tonka Urska Borčić na vrijeme je »učinila skale« do

Ružan je svijet na koji su došle ove bebe, zajedno s majkama skrivenе od njega u podrumu Kliničkoga i centra na Firulama. Majke će da umjesto njih zapamtiti, a dieca će da, kada odrastu, uljevštati

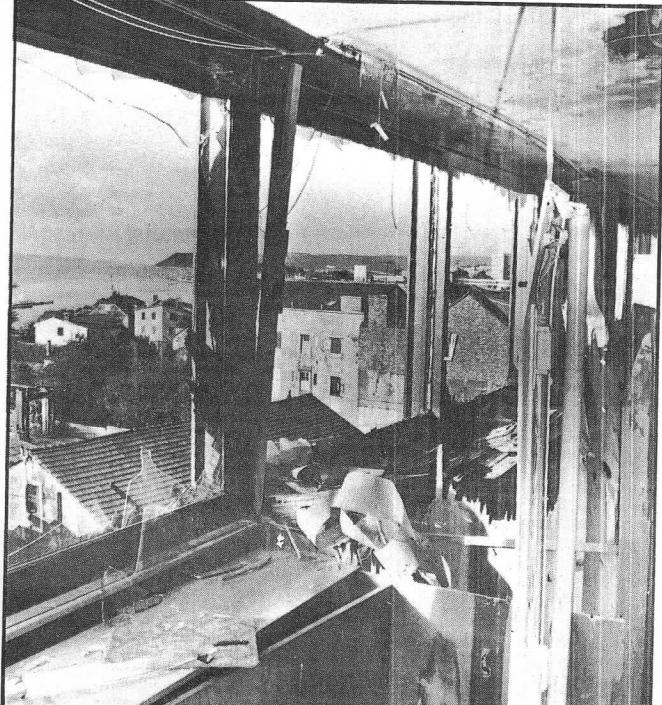
DIVICA I JRM ZLOČINACA

Brodovi federalne vojske bezuspješno su jučer ujutro gadali kiosk »Slobodne Dalmacije« na Rivi. Granata je bila »kratka«, otprilike koliko pamet i noge napadača

Život je u ratu Jeftin otprilike poput listića lutrije... i smrt izvlači svoje dobitke. Goleme rupe u zidovima i krovovima varoških kuća nisu, nasreću, progutale ni jedan ljudski život, a mala, jedva vidljiva rupica od pancirnog projektila na opati trajekta »Vladimir Nazor« bila je kobna za Dinka Marasa i Juru Kalpića. Ne postoji,

Pogled u unutrašnjost »Koteksova« nebodera nije ni izdaleka toliko lijep kao pogled koji se s njega pruža na Split. Ovako to izgleda kada SMB-flota baci pogled na Dioklecijanov grad. A njeni su pogledi vrlo uski — samo osamdesetak milimetara. Slike: L. Č.

ski.
om
nu,